ÇOK ACELE SÜRELİ

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı

211

ANKARA
26.../10/2001

Sayı : KDD.SÖ.1.01/ 3916
Konu : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 18.10.2001 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-11839 sayılı yazınız.

Manisa Milletvekili sayın Mustafa ENÖZ'e ait 6/695-5579 esas no'lu sözlü soru önergesi 7/4797 esas numarası ile yazılı soru önergesine, İstanbul Milletvekili Yücel ERDENER'e ait 6/714-5745 esas no'lu sözlü soru önergesi 7/4808 esas numarası ile yazılı soru önergesine dönüştürülmüş olup, konu hakkındaki görüşlerimiz ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

H. Y. Gökalp

Prof.Dr.Hüsnü Yusuf GÖKALP
Bakan

EKLER :
EK-2 önerge (2 adet-5 sayfa)

7/4808

214

YAZILI SORU ÖNERGESİ

Önerge Sahibi : Yücel ERDENER
İstanbul Milletvekili

Esas No : 7/4808

Ülkemizde genetik yapısı değiştirilmiş (transgenik) bitkiler ile ilgili olarak ilk mevzuat hazırlık çalışmaları bakanlığımız tarafından 1998 yılı başında başlatılmış ve hazırlanan "**Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat**" yürürlüğe girmiştir. Ayrıca halihazırda, transgenik bitki çeşitlerinin tescil edilmesine ilişkin yönetmelik ile "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizma (GDO)'ların Çevreye Bilinçli Salımı ve Pazara Sürülmesi" konusunda yönetmelik taslaklarının hazırlık çalışmaları da yürütülmektedir.

Yukarıda sözü edilen talimatın yürürlüğe girmesinden sonra, transgenik patates, mısır ve pamuk çeşitleri 1998 yılında araştırma enstitülerince alan denemelerine alınmıştır. 1999 yılında alan denemelerine alınan bu çeşitlerin 2000 yılında risk analizlerini de içerecek olan denemeleri yürütülmektedir.

Yürürlükte olan "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat"a göre, transgenik bitkilerin ithalatı için, önce belli lokasyonlarda araştırma enstitülerince alan denemelerine alınmalarına izin verilmektedir. Bu nedenle ülkemizde bu güne kadar genetik bakımdan modifiye edilmiş hiçbir bitki çeşidi için tescil veya üretim izni verilmemiş veya kaydı yapılmamıştır. Bununla beraber, genetik bakımdan modifiye edilmiş bitkilerin kullanıldığı sınırlı sayıdaki bilimsel ve teknik araştırma çalışması ise çok sıkı denetim ve kısıtlamalar altında kamu araştırma kuruluşları tarafından yürütülmekte ve elde edilen bitkisel ürünlerin ticarete konu olmasına izin verilmemektedir. Bu sebeple ülkemizde, genetik bakımdan modifiye edilmiş bitkilerin tarımsal üretimi söz konusu değildir.

SORU 1- Türkiye topraklarında gen yapısı değiştirilmiş tohumların deneme ekimleri yapıldığı duyumunu aldım. Türkiye'ye has bitki çeşitlerinde de bu işlem yapılmakta mıdır ?

CEVAP 1- Yukarıda belirtildiği üzere ülkemizde sadece transgenik patates, mısır ve pamuk çeşitleri, alan denemelerine alınmış olup, bu üç türün de gen merkezi ülkemiz değildir. Hali hazırda yürürlükte olan "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat"a göre transgenik bitkilerin ithalatı için, önce belli lokasyonlarda araştırma enstitülerince alan denemelerine alınmalarına izin verilmektedir. Alan denemelerine alınması için başvuruda bulunulan transgenik çeşitlerde ise olası riskleri minimuma indirmek üzere başlıca şu kriterler aranmaktadır:

a) Transgenik bitki çeşidinin veya ona bu özelliği veren gen veya genlerin, geliştirilmiş oldukları ülkede başvuru yılından en az 3 yıl önce tescil edilmiş olması,

b) Çeşidin başta tescil edildiği ülke olmak üzere, transgenik bitkilerle ilgili mevzuatın uygulanmakta olduğu ülkelerde de ticari olarak üretiliyor olması,

c) Denenecek transgenik bitkinin insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı yönünden riskler taşımaması,

d)Türkiye flora ve faunası için potansiyel bir tehlike oluşturmasını engellemek üzere, transgenik bitkinin Türkiye'de yakın akraba ve yabanileri olan türlere ait olmaması.

7/4808

215

SORU 2- Denemesi yapılan tohumlar hangi firmalar tarafından yurda getirilip hangi bölgelerde nasıl ekilmektedir ?

CEVAP 2- Alan denemeleri yürütülmekte olan transgenik çeşitler aşağıdaki tabloda belirtilen firmalar tarafından getirtilmekte olup; ülkemizde son derece sıkı kontroller altında yine tabloda belirtilen sınırlı sayıdaki araştırma enstitülerince ve enstitülerin sınırları içersinde denemelere alınmaktadır.

Transgenik pamuk çeşitlerinden herbisite dayanıklı olanı Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsü Nazilli/AYDIN'nda, herbisit ile pembe ve yeşil kurda dayanıklı olanı Harran Tarımsal Araştırma Enstitüsü Akçakale/Ş.URFA'da, pembe ve yeşil kurda dayanıklı olanı ise Çukurova Tarımsal Araştırma Enstitüsü ADANA'da; transgenik mısır çeşitleri Çukurova Tarımsal Araştırma Enstitüsü ADANA'da ve transgenik patates çeşidi ise Patates Araştırma Enstitüsü NİĞDE'de denemeye alınmakta olup; bitki koruma testleri yönleriyle bölgedeki zirai mücadele araştırma enstitüleri görev almaktadır.

1999-2000 YILINDA YÜRÜTÜLEN TRANSGENİK BİTKİLERE AİT ALAN DENEMELERİ

Transgenik Bitki Türü	**Transgenik Bitki Çeşidi**	**Denemeyi Talep Eden Firma**	**Denemeleri Yürüten Enstitüler**
PAMUK	Herbisite dayanıklı **DP 5690 RR**	Monsanto Europe S.A. Türk Deltapine Inc.	Nazilli Pamuk A.E. Bornova Zirai Mücadele A.E.
	Herbisite ve Yeşil kurt (*Heliothis armigera* spp.) ile pembe kurda (*Pectinophora gossypiella*) dayanıklı **DP 20 B/RR**	Türk Deltapine Inc.	Harran Tarımsal A.E. Diyarbakır Zirai Mücadele A.E.
	Yeşil kurt (*Heliothis armigera* spp.) ile pembe kurda (*Pectinophora gossypiella*) dayanıklı **DP 410 B**	Monsanto Europe S.A. Türk Deltapine Inc.	Çukurova Tarımsal A.E. Adana Zirai Mücadele A.E.
MISIR	Mısır koçan kurdu (*Sesamia nonagrioidies* Lef.) ve mısır kurdu (*Ostrinia nubilalis* Hübn.)'na dayanıklı **DK 626 Bt, RX 770 Bt, P31 B13 Bt, P 33 A14 Bt, P 33 V08 Bt**	Monsanto Europe S.A. (DK 626 Bt, RX 770 Bt) Pioneer Tohumculuk A.Ş. (P31 B13 Bt, P 33 A14 Bt, P 33 V08 Bt)	Çukurova Tarımsal A.E. Adana Zirai Mücadele A.E.
PATATES	Patates böceği (*Leptinotarsa decemlineate* SAY.)'ne dayanıklı **New Leaf Russet Burbank**	Monsanto Europe A.Ş.	Niğde Patates A.E. Ankara Zirai Mücadele A.E.

7/4808 26

SORU 3- Topraklarımızda deneme üretimi yapılan gen yapısı değişmiş tohumlar hangi bitkilere aittir ? Üretimleri ne kadar yapılmaktadır ? Üretilen ürünler nasıl değerlenmektedir ? Sonuçlar nasıl raporlanmaktadır ? Sonuç raporlarından ilgili bakanlığın bilgisi var mıdır ve sonuçlar yayınlanmakta mıdır ?

CEVAP 3- Yukarıda sözü edilen talimatın yürürlüğe girmesinden sonra, ülkemizde transgenik patates (Patates böceği ve Y virüsüne dayanıklı), mısır (mısır kurdu ve mısır koçan kurduna dayanıklı) ve pamuk (herbisite ve yeşil kurt ile pembe kurda dayanıklı) çeşitleri 1998 yılında araştırma enstitülerince alan denemelerine alınmış ve bu denemelerin sonuç raporlarının değerlendirme komisyonunca incelenmesi sonucunda tümünün 1999 yılında tekrarına karar verilmiştir. 1999 yılında alan denemelerine alınan transgenik bitkiler hakkındaki tablo yukarıda sunulmaktadır. 1999 yılında alan denemelerine alınan bu çeşitlerin 2000 yılında risk analizlerini de içerecek olan ikinci yıl denemeleri yürütülmektedir.

Alan denemeleri, konu uzmanları tarafından değiştirilmiş her bir özelliği için ayrı ayrı hazırlanmış olan "Standart Alan Deneme Metotları"na göre yürütülmektedir. Muhtemel gen kaçışlarının önlenmesi için alan denemeleri, üretim alanlarından her bir tür için belirlenmiş olan uluslararası standarttaki izolasyon mesafelerine sahip olup, ayrıca gen kaçışını önleyici tedbirler de (kenar ve koruyucu sıralar gibi) alınmaktadır. Her bir transgenik çeşit için standart alan deneme metodunda belirtilen parsel büyüklüklerine yetecek kadar tohumluk ithaline izin verilmekte ve deneme kurulduktan sonra artan deneme materyali ile deneme bitiminde hasat sonrası gözlemlerin tamamlanmasıyla denemeden elde edilen tüm materyal uygun yöntemlerle (gömme veya yakma gibi) imha edilmektedir. Deneme materyalinin hiçbir şekilde deneme alanı dışına yayılmasına izin verilmemektedir. Deneme yürütücüleri tarafından hazırlanan sonuç raporları, deneme için başvuruları değerlendiren ve üyeleri bakanlığımız Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM), Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM), Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü (TTSMM) ve Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (KKGM)'nden teşkil olan "Değerlendirme Komisyonu" ile konuyla ilgili üniversitelerin öğretim üyelerinden oluşan grupta görüşülmekte ve tartışılmaktadır. Alan denemeleri halihazırda yürütülmekte olduğundan bu güne kadar sadece ara sonuç raporları görüşülmüş olup, kesin sonuçlar elde edilmediğinden henüz yayınlanmamıştır.

SORU 4 – Bu denemeler herhangi bir izne tabi olarak yürütülmekte midir? Bu uygulamalar hangi yıl başlamıştır ?

CEVAP 4 -Bu denemeler için yapılan tüm başvurular, "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat"a uygun olarak değerlendirme komisyonunca talimatta yer alan kriterler (özellikle yukarıda yer belirtilen 4 kriter) göz önüne alınarak değerlendirilmekte ve hangilerinin denemelere alınacağına karar verilmektedir. Değerlendirme komisyonunun olumlu kararı ve TAGEM tarafından söz konusu denemelerin yapılacağının yazılı olarak TÜGEM'e bildirilmesinden sonra, yurtdışından getirilecek tohumluklara TÜGEM tarafından ithal izni verilmektedir. TAGEM tarafından alan denemelerini yürütmekle görevlendirilen araştırma kuruluşları, transgenik çeşitle ilgili özelliklerin test edilmesine ve çevresel etkilerin incelenmesine imkan verecek şekilde deneme planlarını hazırlamakta ve bilgi için TAGEM'e göndermektedir. Denemeleri yürüten araştırma enstitüleri ile denemeleri talep eden firmalar arasında hazırlanarak imzalanan protokol gereğince denemeler yürütülmektedir.

Transgenik bitkilerin alan denemelerine alınmasına 1998 yılında başlanmış olup, halen mevcut çeşitlerin risk analizlerini de içeren 2. yıl denemeleri yürütülmektedir.